

POUČEVANJA

Prvo poučevanje

1. Ko je v začetku Bog ustvaril človeka, ga je postavil v raj, kot pravi Sveto pismo, in potem ko ga je okrasil z vsakršno vrlino, mu je dal zapoved, naj ne jé od drevesa, ki je bilo sredi vrta. In človek je živel od rajske hrane, v molitvi, v gledanju, v vsakršni slavi in časti, imel je usklajene čute in bil je v naravnem stanju, v katerem je bil ustvarjen. Bog je namreč človeka ustvaril po Božji podobi, to je neumrljivega, svobodnega, okrašenega z vsako krepostjo. Ko pa je prestopil zapoved in jedel od drevesa, o katerem mu je Bog ukazal, da ne sme jesti od njega, je bil izgnan iz raja.

Ko je odpadel od svojega naravnega stanja, se je znašel v stanju proti naravi, to je v grehu, to je v častihlepju in v ljubezni do užitka v tem življenju in v drugih strasteh, ki so ga obvladovale, ker je zaradi prestopka postal njihov suženj. Odtlej je zlo postopno naraščalo in je zakraljevala smrt.

...

2. Dobri Bog pa se je usmilil svoje ustvarjenine in po Mojzesu dal zapisano postavo, v kateri je ene reči prepovedal in druge zapovedal, to je: »To delajte! Tega ne delajte!« Dal je zapovedi in takoj zatem rekel: »Gospod, tvoj Bog, je edini Gospod,« da bi tako odvrnil njihovega duha od mnogoboštva. In: »Ljubi Gospoda, svojega Boga z vso svojo dušo in z vsem svojim mišljenjem!« Povesod oznanja, da je Bog en sam in da ni drugega. Ko je namreč rekel: »Ljubi Gospoda, svojega Boga,« je pokazal, da je Bog eden in da je Gospod le eden.

...

4. Potem pa je dobri in človekoljubni Bog poslal svojega edinorojenega Sina. Kajti edino Bog je lahko ozdravil in premagal tako zlo. Preroki so to dobro vedeli. David je to jasno povedal: »Ti, ki prestoluješ na kerubih, pokaži se! Prebudi svojo moč in pridi, da nas rešiš!« (Ps 79,2-3). In: »Gospod, spusti nebesa in stopi dol!« (Ps 143,5). In še veliko podobnega. Tudi vsi drugi preroki so vsak na svoj način različno mnogo takega glasno izrekli, bodisi da bi ga prosili, naj pride, bodisi da bi izrazili prepričanje, da bo prišel.

...

5. Še več, ker je dobri Bog vedel, kako smo šibki in nagnjeni k temu, da bi tudi po svetem krstu še grešili, kakor je zapisano: »Človekovega duha že od mladosti vleče k hudemu« (1 Mz 8,21), nam je dal v svoji dobroti svete zapovedi, ki nas očiščujejo. Tako bi se lahko, če bi hoteli, s tem, da bi ohranjali zapovedi, znova očistili ne le svojih grehov, ampak tudi samih strasti.

Eno so namreč strasti in nekaj drugega grehi. Strasti so: jeza, slavohlepje, uživaželjnost, sovraštvo, zle želje in podobno. Grehi pa so sama udejanjenja strasti, ko jih kdo udejanji, ko telesno izvrši ta dejanja, ki mu jih je zapovedala strast. Seveda pa je mogoče imeti strasti, ne da bi jih udejanjili.

...

9. Ojoj, bratje moji, kaj dela napuh! Ojoj, kaj zmore ponižnost! Kaj je treba toliko okolišiti! Ko bi bil človek namreč že od začetka ponižen in poslušen Bogu in bi se držal njegove zapovedi, bi mu ne bilo treba pasti. Po odpadu mu je Bog znova ponudil možnost za spreobrnjenje in pridobitev usmiljenja, pa je človek ostal z vzvišeno glavo. Prišel je in mu rekel: »Adam, kje si?« (1 Mz 3,9), to je: Iz kakšne slave si šel in v kakšno sramoto? Še naprej ga je spraševal: »Zakaj si grešil? Zakaj si prestopil zapoved?« S tem je hotel iz njega samega izvabiti besede: »Odpusti mi!« Toda kje je ta »Odpusti mi!«? Nikjer ponižnosti, nikjer spreobrnjenja, ampak nasprotno. In odvrnil mu je: »Žena, ki si mi jo dal,« ni rekel: »Moja žena,« ampak »Žena, ki si mi jo dal, me je izigrala,« kakor da bi rekel: »Nesreča, ki si mi jo naložil na glavo.«

Tako je, bratje: ko si človek ni sposoben očitati svoje krivde, ga ni strah obtoževati niti Boga.

Bog se potem obrne na ženo in ji reče: »Zakaj se tudi ti nisi držala zapovedi?« kakor da bi rekel natanko tole: »Vsaj ti reci: Odpusti, da se poniža tvoja duša in dosežeš usmiljenje.« In znova od nikoder: »Oprosti mi!« Tudi ona je odgovorila in rekla: »Kača me je prevarala,« kakor da bi rekla: »Če je ona grešila, kaj imam jaz s tem?« Kaj delata, nesrečnika? Vsaj malo se sklonita,¹ priznajta svoj padec, usmilita se svoje nagote! Pa se niti eden od njiju ni upal obtožiti, niti eden ni pokazal najmanjše ponižnosti.

...

Brez ponižnosti se je namreč nemogoče pokoravati zapovedim in dospeti do katerekoli dobrine, kakor je rekel aba Marko: »Brez skesanosti srca se ni mogoče odtrgati od zla, povsem nemogoče je osvojiti katerokoli vrlino.« S skesanim srcem torej prejemamo zapovedi, se oddaljujemo od zla, pridobivamo kreposti in končno dospemo do počitka.

Drugo poučevanje

31. Obstajata dve vrsti ponižnosti, kakor obstajata dve vrsti napuha. ...

33. Prva vrsta ponižnosti je v tem, da imamo brata za pametnejšega od sebe in boljšega v vsem; skratka, kakor je govoril neki svetnik: »da smo pod vsemi.« Druga vrsta ponižnosti je, da Bogu pripisujemo dobra dela. To je popolna ponižnost svetih. Ta se rodi v duši po naravi iz opravljanja zapovedi. Poglejte drevesa, obložena s sadovi: sadovi upogibajo in nižajo veje. Nasprotno pa se veje, ki nimajo sadov, visoko dvigajo in stegujejo navzgor. So drevesa, kjer veje ne obrodijo sadov, dokler rastejo naravnost v nebo. Ko pa se nanje obesi kamen, da se jih potegne navzdol, šele tedaj obrodijo sad.² Tako je tudi z dušo. Ko se poniža, obrodi sad; in več ko obrodi sadu, bolj je ponižna. Kajti bolj ko se sveti približajo Bogu, bolj vidijo, da so grešniki.

Prevedel br. Miran Špelič.

¹ *Db. vrzita vsaj eno metanijo, tj. naredita globok priklon, ki je znamenje ponižnosti.

² Tako prepričanje je v starem veku veljalo za limonovce. To podobo uporabi kasneje tudi Janez Lestvičnik.